

POSTAVENIE REGIÓNOV SLOVENSKA Z HĽADISKA ÚZEMÍ VOLEBNEJ PODPORY POLITICKÝCH STRÁN V PARLAMENTNÝCH VOĽBÁCH V ROKOCH 2002-2010

Martin Plešivčák*

* Univerzita Komenského v Bratislave, Prírodovedecká fakulta, Katedra humánnej geografie a demografie, Mlynská dolina, 842 15 Bratislava, plesivcak@fns.uniba.sk

Position of Slovak regions in the light of electoral support for parties in the parliamentary elections held between 2002 and 2010.

The aim of this article is to describe the basic trends in regional support for the main political parties in Slovakia since 2002. The period under study incorporates three Slovak parliamentary elections of 2002, 2006 and 2010. An issue of the core and peripheral areas of electoral support for the political parties studied from the view of individual regions is emphasized. The territorial units used in this research are represented by functional urban regions best reflecting social interactions existing on the regional level. The research method evaluating the relevance of individual regions for political parties' election outcomes divides them into two main categories according to their political importance. Slovak regions are very distinct in both, the number and importance of the areas of electoral support and also in the rate of loyalty over time to the particular political parties. The territorial concentration of voter preferences is clearly a factor determining the number and character of core and peripheral areas of the electoral support.

Key words: voter preferences, core area of electoral support, peripheral area of electoral support, regions, political parties

ÚVOD

Problematika skúmania území volebnej podpory a ich zmien v čase nie je nová. Vedcov zaoberajúcich sa politikou, či špeciálne volebných geografov zaujímala prakticky už od vzniku inštitútu novodobých demokratických volieb, pretože ich geografický rozmer je zakorenený v ich samotnej podstate. Možnosť obyvateľov vyjadriť sa k štýlu riadenia vecí verejných sa prirodzene viaže k určitej priestorovej jednotke.

Už v 60. rokoch minulého storočia sa regionálnej dimenzii volebnej podpory politických zoskupení venoval vo svojej štúdiu Burghardt (1964), ktorý sa – zohľadňujúc sociálnu kompozíciu skúmaného územia, v tomto prípade rakúskej spolkovej republiky Burgenland – pokúsil odpovedať na otázku, čo stojí za danými volebnými výsledkami. Geografický aspekt štúdia stability a zmeny volebných schém urbánneho priestoru zdôrazňovali v 70. rokoch napr. Rumley a Minghi (1977). Jednou zo štúdií venovaných dlhodobým trendom podpory politických strán na regionálnej úrovni bola práca od Bodmana (1985), v ktorej autor rozoberá situáciu v regiónoch Veľkej Británie z hľadiska toho, ako sa obyvateľstvo stavalo ku konzervatívcovi a labouristovi za obdobie viac ako tridsiatich rokov.

V slovenských podmienkach bolo po roku 1989 vydaných viacero významných štúdií riešiacich otázku stability a premeny priestorových jednotiek rôznej hierarchickej úrovne z pohľadu volebnej podpory politických subjektov. Slovenský volebný výskum obohatila už v roku 1995 hodnotná analýza, ktorá

sústredila pozornosť na meranie stability a posunov území volebnej podpory hlavných politických subjektov na Slovensku v troch parlamentných voľbách prvej polovice deväťdesiatych rokov (Baráth et al. 1995). Regionálne preferencie rozhodujúcich politických strán vo voľbách v roku 1998 si všímal aj z pohľadu odlišností mestského a vidieckeho priestoru sociológ Krivý (1999), ktorý už skôr spolu s ďalšími autormi (Krivý et al. 1996) vytvoril komplexnú štúdiu o regionálnych preferenciách na Slovensku v prvej polovici 90. rokov. V tejto monografii analyzoval kolektív autorov okrem príčin volebných preferencií obyvateľstva aj územia volebnej podpory politických subjektov v parlamentných voľbách v rokoch 1992 a 1994. Krivý (2003) si okrem iného všímal aj územia volebnej podpory slovenských parlamentných strán v období rokov 2002-2006, a to na základe výsledkov volieb do Národnej rady Slovenskej republiky (NR SR) uskutočnených v roku 2002. Časovo-priestorovému vývoju území volebnej podpory slovenských politických strán sa venoval vo svojich odborných príspevkoch Szóllós (2000 a 2006), ktorý systematicky hodnotil výsledky parlamentných volieb uskutočnených na Slovensku od roku 1990 so zreteľom na ich priestorové jedinečnosti. Treba však objektívne priznať, že k otázke príčin, dôsledkov či súvislostí volebných preferencií obyvateľstva sa od vzniku Slovenskej republiky a najmä od začiatku nového milénia vyjadrovali vo svojich prácach predovšetkým kolektívy autorov z radov slovenských politológov a sociológov (Bútora et al. 1999, Gyárfášová et al. 2001 a Gyárfášová 2003), pričom na geografický rozmer skúmania problematiky volebných výberov elektorátu sa v spomínanom období nekládol adekvátny dôraz. V našom geopolitickom priestore predstavuje jednu zo štúdií zameraných na dlhodobejšie regionálne trendy volebnej podpory politických strán práca od českých autorov Kylouška a Pinka (2007), ktorí analyzovali priestorový rámec podpory Komunistickej strany Čiech a Moravy za vyše pätnásťročnú periódu. Hlavným aspektom vývoja systému politických strán na Slovensku po roku 1989 sa podrobne venoval vo svojej monografii český politológ Kopeček (2007).

Predkladaná analýza si stanovuje za cieľ predstaviť jednotlivé regióny Slovenska z hľadiska ich dôležitosti pre rozhodujúce politické sily tvoriace základ stranického systému Slovenskej republiky, t. j. z pohľadu ich statusu ako jadier či periférií území volebnej podpory. Väčšina štúdií zameraných na túto problematiku venuje priestor najmä charakteristike jednotlivých politických strán a určení území, ktoré konkrétnym politickým subjektom prejavujú podporu (napr. Baráth et al. 1995, Vlčková 1995 a Krivý 2003). Ambíciou tohto príspevku je však sústrediť pozornosť na samotné regióny a v rámci nich identifikovať územia podpory rôznych politických strán. Primárnou výzvou tejto práce, ktorá prináša súbor empirických zistení týkajúcich sa jadier a periférií území volebnej podpory identifikovaných v rámci Slovenska od roku 2002 až po súčasnosť, je práve zdôraznenie rozdielnej úlohy regiónov pri formovaní volebných preferencií a prejavovaní vlastnej politickej relevancie pre spektrum hlavných slovenských politických síl. Ak by sme chceli komplexne zhodnotiť význam jednotlivých regiónov pre volebné výsledky zúčastnených politických subjektov, bolo by potrebné rozšíriť predloženú analýzu o hlbší politologický a sociologický rozmer, ktorý by dokázal náležitým spôsobom prispieť k odhaleniu príčin daného priestorového vzorca volebných preferencií. Vzhľadom na samotnú dĺžku príspevku však nebolo možné dôslednejšie sa

k týmto otázkam vyjadriť. Multidisciplinárny pohľad na problematiku jadier a území volebnej podpory preto nebol ani ambíciou predkladanej analýzy. Táto skutočnosť však otvára priestor pre ďalší výskum v oblasti regionálnych preferencií politických strán.

METODIKA

Prvotnou úlohou tejto štúdie bolo zadefinovať priestorový rámec, v ktorom sa pokúsime územia volebnej podpory identifikovať. Na úvod treba zdôrazniť, že v hierarchickom systéme priestorovej organizácie nie sú v rámci Slovenska identifikované regionálne jednotky, ktoré by boli z hľadiska podobnosti volebných preferencií svojho obyvateľstva maximálne konzistentné a bezvýhradne akceptované pre analýzy volebných výsledkov na tejto priestorovej úrovni. Z metodologického hľadiska je preto otázne, akým spôsobom vôbec pristupovať k hodnoteniu regionálnej dimenzie volebných výsledkov. Volebno-geografické analýzy typu „mesto – vidiek“ sa k ambícii podobného volebného správania elektorátu v rámci záujmových priestorov významným spôsobom približujú, avšak na Slovensku neexistuje koncept, ktorý by bol schopný na regionálnej úrovni vyčleniť „čisto“ urbánne, suburbánne či rurálne regióny. Pri delení volebných preferencií na mestské a vidiecke ide naozaj len o veľmi hrubý pohľad na skúmanú problematiku bez širších regionálnych súvislostí. V našich podmienkach je zaužívané hodnotiť volebné výsledky v územných jednotkách, ktoré sú funkčne najmä z hľadiska (súčasného či niekdajšieho) zabezpečenia verejných služieb, resp. plnenia úlohy štatistických jednotiek vytvorených de facto politickým rozhodnutím. Nie sú teda vymedzené na základe podobnosti príčin volebných výberov v nich žijúceho obyvateľstva, čo samozrejme obmedzuje absolútnu platnosť akýchkoľvek hodnotení výsledkov volieb zameraných na ich priestorový kontext. Treba však podotknúť, že problematiku je už samotná agregátna úroveň, ktorú regióny ako také stelesňujú, čo logicky limituje možnosti skoncipovania konzistentných regiónov z hľadiska volebných preferencií jednotlivcov. Jedinou možnosťou teda ostáva hľadanie spôsobu, akým sa k „ideálnemu“ stavu priblížiť, a tak v konečnom dôsledku minimalizovať riziko logického omylu v prípade nesprávne interpretovaných záverov. Ak je cieľom stanoveného výskumu určiť regionálne špecifiká volebnej podpory politických strán, potom je potrebné hľadať priestorové jednotky, ktoré sú vo svojej podstate, t. j. na základe vnútroregionálnych vzťahov a väzieb, čo najviac koherentné. Zo spomenutých dôvodov nie je v tomto prípade ideálnym riešením použitie úrovne okresov, obvodov či samosprávnych krajov. Najreálnejšími územnými jednotkami regionálnej úrovne z hľadiska rešpektovania a čo možno najpresnejšieho vystihnúť skutočných interakčných väzieb existujúcich v danom území sú aj v slovenských podmienkach funkčné mestské regióny (denné urbánne regióny, resp. nodálne regióny), empiricky vymedzené pre územie Slovenska Bezákom (2000). Autor identifikoval v rámci Slovenskej republiky 51 regiónov úrovne A a 66 regiónov úrovne B. Využitie variantu s vyšším počtom regiónov by bolo prospešné z dôvodu „zjemnenia“ mierky sledovanej problematiky a zvýšenia počtu regiónov s podobným charakterom z hľadiska urbánneho resp. rurálneho chápania priestoru. Z dôvodu rozsahu príspevku sme sa však rozhodli pre variant A s 51 regiónmi. Veľkú časť z prípravnej fázy výskumu pokrylo

prepočítavanie volebných výsledkov politických strán v jednotlivých voľbách z úrovni obcí práve na úroveň funkčných mestských regiónov, nakoľko údajové databázy pre túto priestorovú úroveň v slovenskej štatistike absentujú. Aplikácia denných urbánnych systémov ako priestorových jednotiek využitých na regionálnu analýzu volebných výsledkov politických strán samozrejme nepredstavuje ideálne riešenie (najmä v prípade volebných preferencií funkčného mestského regiónu Bratislava či Košice, alebo niektorých regiónov na strednom Slovensku), ale je pravdepodobne najlepšou možnosťou z dostupných alternatív. Na základe doterajšieho štúdia dostupnej literatúry týkajúcej sa volebných preferencií obyvateľstva možno predpokladať, že ide pravdepodobne o jeden z prvých pokusov o hodnotenie problematiky volebných ziskov politických strán zasadených do priestorového rámca nodálnych regiónov nielen v rámci Slovenska, ale aj v medzinárodnom kontexte. U nás i v zahraničí sú totiž pri geografických analýzách volebných výsledkov uprednostňované priestorové jednotky verejnej správy, o ktorých sú vedené dlhoročné štatistiky a ich výhodou je aj dostupnosť dlhších časových radov štatistických údajov. Skoncipovanie čo najvhodnejšieho regionálneho členenia územia Slovenska z hľadiska korektného vyhodnocovania príčin existujúceho priestorového obrazca volebných preferencií zostáva teda aj naďalej jednou z elementárnych potrieb slovenskej volebnej geografie.

V rámci volebnej geografie existuje viacero metód využívaných na identifikáciu území volebnej podpory politických strán. Pre potreby tejto analýzy bola zvolená všeobecne uznávaná metóda Jehličku a Sýkoru (1991). Podľa tohto prístupu možno za územie volebnej podpory považovať tie územia (regióny), ktoré po zoradení od najvyššieho po najnižší absolútny (relatívny) počet hlasov v regiónoch pre danú politickú stranu tvoria prvých 50 % z celkového počtu stranou získaných hlasov v daných voľbách. Pre náš príspevok bola vybratá metóda relatívneho podielu hlasov počítaného z absolútnych ziskov politických strán, pretože jej prednosťou je nezávislosť od vplyvu volebnej účasti či veľkosti elektorátu daného územia. Regióny, nachádzajúce sa podľa kumulovaného relatívneho podielu hlasov pre danú stranu v prvej štvrtine celkového počtu hlasov pre stranu v relatívnom vyjadrení, nazývame termínom „jadrá území volebnej podpory“. Pre tie regióny, ktoré sa nachádzajú v pásme od 25 do 50 % používame označenie „periférie území volebnej podpory“. Do uvažovanej kategórie boli zaradené aj regióny presahujúce jej hranicu, a to v prípade, ak kumulatívny súčet hlasov danej kategórie bol po započítaní tohto regiónu bližšie k stanovenej hranici ako po jeho nezapočítaní (napr. aj región kumulatívneho súčtu 25,14 %, pokiaľ by bez jeho započítania bola hranica kategórie od úrovne 25 % vzdialenejšia – napr. 24,63 %). Tieto vzťahy sú názorne ilustrované v tab. 1.

Sledovaným časovým úsekom bola perióda rokov 2002-2010, počas ktorej sa uskutočnili troje voľby do NR SR (2002, 2006 a 2010), a na základe ich výsledkov (ŠÚ SR 2002, 2006 a 2010) boli identifikované územia volebnej podpory vybraných politických strán. Spomínané obdobie bolo zvolené nielen pre aktuálnosť, ale aj preto, že predstavuje pomerne kontinuálny časový úsek z hľadiska samotných politických subjektov a stability ich fungovania a existencie v rámci slovenského straníckeho systému. Naopak, deväťdesiate roky a prelom milénia sa zapísali do slovenských politických dejín ako obdobie

značných stranických turbulencií. Išlo predovšetkým o zlomové udalosti – vytvorenie SDK a jej neskorší zánik, vznik SDKÚ, znovuosamostatnenie KDH či vznik Smeru, ktoré mali samozrejme značný dosah aj na možnú identifikáciu jadier a území volebnej podpory jednotlivých politických strán. Pre náš výskum boli vybrané politické subjekty, ktoré, až na menšie výnimky (SNS v roku 2002, resp. HZDS a SMK-MKP v roku 2010), vždy v rámci sledovaného obdobia preklenuli vo voľbách prah zvoliteľnosti do NR SR (SDKÚ-DS, Smer-SD, KDH, ĽS-HZDS, SMK-MKP a SNS) a pre aktuálnosť bola pozornosť venovaná i úspešným politickým nováčikom SaS a Most-Híd. V prípade prvých piatich menovaných strán je analyzovaným obdobím celá sledovaná perióda rokov 2002-2010 s tromi uskutočnenými parlamentnými voľbami. V prípade SNS však narábame len s výsledkami volieb z rokov 2006 a 2010. Dôvodom je turbulentné obdobie SNS v prvej polovici uplynulého desaťročia, keď sa strana rozštiepila, čoho dôsledkom bol vznik PSNS v závere roku 2001, pričom v parlamentných voľbách nasledujúceho roku kandidovali tieto politické subjekty samostatne. Problém delenia nacionalistických preferencií v prípade parlamentných volieb 2002 sa však dal riešiť spočítaním volebných výsledkov SNS a PSNS podobne, ako k tomu pristúpil vo svojej práci Szöllös (2006). My sme sa však rozhodli narábať s výsledkami SNS až po znovuzjednotení a oficiálnom spojení nacionalistických síl pod jednu značku, keď sa strana dokázala opätovne dostať aj do NR SR. K znovuzjednoteniu SNS došlo v apríli 2005. Dva nové, avšak úspešne začínajúce politické subjekty – SaS a Most-Híd – si vzhľadom na svoje preferencie v parlamentných voľbách 2010 taktiež zaslúžia pozornosť z hľadiska území ich volebnej podpory. Vo voľbách v roku 2002 sa podarilo prekročiť hranicu piatich percent, potrebnú na vstup do parlamentu, aj stranám ANO a KSS, v posledných dvoch voľbách do NR SR však neoslovili dostatočný počet voličov. Dôraz je v tomto príspevku kladený na najúspešnejšie strany posledných parlamentných volieb, na ich nedávnu politickú minulosť z hľadiska volebných preferencií, preto sa dvom spomínaným subjektom v rámci predkladaného článku venovať nebudeme.

Na ilustráciu výpočtov vedúcich k identifikácii jadier a území volebnej podpory analyzovaných politických subjektov uvádzame príklad KDH (tab. 1), pričom rovnaké postupy sme použili aj v prípade všetkých ostatných uvažovaných politických subjektov. Následne bola na základe takto hierarchizovaných regiónov vytvorená pre jednotlivé územné jednotky tabuľka ich politickej orientácie zohľadňujúca relevanciu daného regiónu pre politické subjekty z hľadiska jadier a periférií území ich volebnej podpory v období rokov 2002 až 2010 (tab. 2). Pri interpretácii výsledkov takýchto analýz si vždy treba uvedomiť, že jadro územia volebnej podpory politickej strany v určitom území neznamená automaticky najvyššie volebné preferencie strany v tomto regióne, jadro územia volebnej podpory vypovedá o relevantnosti daných preferencií nie pre región, ale pre samotný politický subjekt.

Databázové úpravy a všetky výpočty potrebné na identifikáciu jadier a území volebnej podpory politických strán boli uskutočnené v programovom prostredí Microsoft Excel 2007, v ktorom boli vytvorené aj korešpondujúce tabuľky. Mapové výstupy boli vyhotovené v kartografickom softvéri MapInfo Professional 9.0.

Tab. 1. Kategorizácia volebnej podpory KDH vo voľbách do NR SR v období rokov 2002-2010

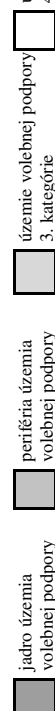
P	Región	Volby 2002			Volby 2006			Volby 2010		
		1	2	3	1	2	3	1	2	3
1.	Námestovo	23,46	2,18	2,18	23,97	2,27	2,27	23,97	2,27	2,27
2.	Tvrdošín a Nižná	22,86	1,89	4,07	23,75	1,98	4,25	23,75	1,98	4,25
3.	Dolný Kubín	20,29	1,93	6,00	20,13	1,89	6,14	20,33	1,89	6,22
4.	Ružomberok	16,53	2,35	8,35	17,08	2,35	8,50	17,99	2,95	9,16
5.	Bardajov	15,98	2,75	11,10	16,08	2,74	11,23	17,90	2,77	16,93
6.	Prešov	15,49	7,11	18,22	16,06	7,19	18,42	15,98	2,16	19,09
7.	Stará Ľubovňa	13,88	1,30	19,52	14,61	1,33	19,75	13,77	1,89	20,98
8.	Skalica a Holíč	13,63	1,32	20,84	13,19	4,23	23,98	13,70	4,40	25,38
9.	Vranov nad Topľou	13,40	1,99	22,82	12,87	2,05	26,03	13,44	1,98	27,36
10.	Poprad	13,21	4,47	27,30	12,26	3,58	29,62	13,31	1,26	28,61
11.	Humenné	13,13	2,17	29,47	12,14	1,14	30,75	12,74	3,68	32,30
12.	Spíšská Nová Ves	12,17	3,74	33,22	11,96	3,58	34,33	11,59	3,45	35,74
13.	Tmava	11,60	3,45	36,66	11,61	1,66	35,99	11,13	1,10	36,84
14.	Trebišov	10,72	1,33	37,99	10,48	1,70	37,69	10,44	2,81	39,65
15.	Slna	10,28	0,78	38,77	10,08	1,21	38,90	10,25	1,18	40,83
16.	Piešťany	10,15	1,65	40,42	10,06	2,76	41,67	9,96	0,90	41,73
17.	Topoľčany	9,99	2,90	43,32	9,92	0,95	42,62	9,90	1,56	43,29
18.	Trenčín	9,83	2,71	46,03	9,87	1,00	43,62	9,84	0,99	44,28
19.	Zlaté Moravce	9,76	0,99	47,02	9,69	2,78	46,39	9,61	1,94	46,22
20.	Michalovec	9,49	2,19	49,21	9,52	0,66	47,05	9,47	2,57	48,79
21.	Hlohovec	9,40	1,00	50,21	9,13	1,00	48,05	8,96	4,64	53,43
22.	Bánovce nad Bebravou	9,15	0,82	51,02	9,00	0,80	48,86	8,93	0,74	54,17
23.	Púchov	8,93	0,95	51,97	8,95	4,76	53,62	8,83	6,36	60,53
24.	Svidník a Stropkov	8,90	0,84	52,81	8,68	1,89	55,50	8,61	1,19	61,72
25.	Žilina	8,41	4,37	57,19	8,44	6,04	61,54	8,52	0,57	62,29
26.	Dubnica nad Váhom	8,31	1,17	58,36	8,38	0,78	62,32	8,31	0,86	63,15
27.	Čadca	8,27	1,51	59,87	7,98	1,16	63,48	8,19	1,72	64,87
28.	Košice	7,91	6,00	65,87	7,98	1,25	64,74	7,79	1,14	66,01
29.	Považská Bystrica	7,90	1,17	67,05	7,94	1,56	66,30	7,76	0,69	66,70
30.	Nové Mesto nad Váhom	7,73	1,12	68,17	7,66	2,95	69,25	7,63	12,80	79,50
31.	Senica	7,48	1,13	69,30	7,62	1,66	70,91	7,57	2,79	82,29
32.	Nitra	7,46	2,89	72,19	7,51	1,14	72,04	7,50	2,00	84,29
33.	Žiar nad Hronom	7,26	1,61	73,80	7,51	12,27	84,32	7,45	1,08	85,37

pokračovanie tab. 1

34.	Bratislava	7,18	11,53	85,33	34.	Nové Mesto nad Váhom	7,30	1,05	85,37	34.	Čadca	7,13	1,34	86,71
35.	Zvolen	6,93	1,96	87,29	35.	Zvolen	6,96	1,96	87,33	35.	Nové Mesto nad Váhom	6,84	0,94	87,64
36.	Banská Bystrica	6,33	1,74	89,03	36.	Banská Bystrica	6,14	1,65	88,98	36.	Banská Bystrica	6,76	1,77	89,41
37.	Prievidza	6,09	2,02	91,05	37.	Brezno	5,99	0,83	89,81	37.	Brezno	6,25	0,83	90,24
38.	Martin	5,70	1,54	92,59	38.	Martin	5,93	1,61	91,42	38.	Martin	5,99	1,54	91,78
39.	Brezno	5,55	0,81	93,40	39.	Prievidza	5,56	1,86	93,28	39.	Prievidza	5,67	1,79	93,57
40.	Liptovský Mikuláš	5,09	0,89	94,29	40.	Levice	5,05	1,44	94,72	40.	Liptovský Mikuláš	5,66	0,93	94,50
41.	Levice	4,76	1,40	95,69	41.	Liptovský Mikuláš	4,82	0,83	95,55	41.	Levice	4,78	1,31	95,80
42.	Nové Zámky	4,30	1,31	96,99	42.	Nové Zámky	4,42	1,32	96,87	42.	Nové Zámky	4,30	1,22	97,02
43.	Šaľa a Galanta	3,47	1,11	98,11	43.	Šaľa a Galanta	3,56	1,15	98,02	43.	Šaľa a Galanta	3,30	1,04	98,06
44.	Lučenec	2,74	0,57	98,68	44.	Veľký Kríš	3,36	0,34	98,36	44.	Lučenec	3,12	0,59	98,65
45.	Veľký Kríš	2,42	0,25	98,92	45.	Lučenec	2,77	0,57	98,93	45.	Veľký Kríš	2,65	0,25	98,89
46.	Rožňava	2,08	0,40	99,32	46.	Rožňava	1,85	0,35	99,28	46.	Rožňava	2,01	0,38	99,27
47.	Rimavská Sobota	1,55	0,32	99,64	47.	Rimavská Sobota	1,60	0,34	99,61	47.	Rimavská Sobota	1,55	0,30	99,57
48.	V. Kapušany a K. Chlmec	0,83	0,09	99,73	48.	V. Kapušany a K. Chlmec	0,86	0,10	99,72	48.	V. Kapušany a K. Chlmec	1,26	0,14	99,71
49.	Komárno	0,80	0,18	99,91	49.	Komárno	0,83	0,18	99,90	49.	Komárno	0,82	0,18	99,88
50.	Štúrovo	0,41	0,03	99,94	50.	Štúrovo	0,43	0,04	99,94	50.	Štúrovo	0,56	0,04	99,93
51.	Dunajská Streda	0,29	0,06	100,00	51.	Dunajská Streda	0,30	0,06	100,00	51.	Dunajská Streda	0,34	0,07	100,00

Zdroj: autor (výskum)

Vysvetlivky: P – poradie, 1 – podiel získaných hlasov v regióne (v%), 2 – podiel regiónu na celkovom volebnom zisku strany (v%), 3 – kumulatívny súčet

Tab. 2. Politická orientácia regiónov Slovenska vychádzajúca z ich príslušnosti k územiám volebných podporných vybraných politických strán na Slovensku na základe výsledkov volieb do NR SR v období rokov 2002-2010

REGIÓN	SDKÚ-DS		Smer-SD		ĽS-HZDS		KDH		SMK-MKP		SNS		SaS		MestHid		Politická orientácia regiónov podľa jadler území volebných podporných
	02	06	10	02	06	10	02	06	10	02	06	10	08	10	10	10	
Bánovce nad Bebravou	2	2	2	1	1	1	2	1	1	1	2	2	2	1		Smer-SD 02 06 10 ĽS-HZDS 06	
Banská Bystrica	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1		KDH 02 06 10 Smer-SD 06	
Bardajov																SDKÚ-DS 02 06 10 Smer-SD 10	
Bratislava																SMS 06	
Brezno																Smer-SD 02 06 10 SMS 06	
Dajaca																Smer-SD 02 06 10 SMS 06	
Dubnica																KDH 02 06 10 Smer-SD 06 10 SMS 06 10	
Dubník nad Váhom																ĽS-HZDS 02 06 10 Smer-SD 02	
Dumbrava Stredá																SMK-MKP 02 06 10 Mest-Hid 10	
Hlohovec																Smer-SD 02 06 10 Mest-Hid 10	
Humenné																Smer-SD 06 10	
Komárno																SMK-MKP 02 06 Mest-Hid 10	
Košice																	
Levice																SMS 10	
Liptovský Mikuláš																Smer-SD 02	
Lučenec																Smer-SD 02 06 ĽS-HZDS 10	
Martin																KDH 02 06 10 ĽS-HZDS 06 SMS 06	
Michalovce																Smer-SD 02	
Námestovo																ĽS-HZDS 06	
Nitra																Smer-SD 02	
Nové Mesto nad Váhom																ĽS-HZDS 06	
Nové Zámky																	
Plešivany																KDH 06 10	
Poprad																ĽS-HZDS 02 06 SMS 06 10 Smer-SD 10	
Prešov																KDH 02 06 10 SMS 06 10 ĽS-HZDS 06	
Prievidza																ĽS-HZDS 02 06 Smer-SD 10 SMS 10	
Púchov																ĽS-HZDS 10	
Rimavská Sobota																ĽS-HZDS 10	
Rozňava																KDH 02 06 10 SMS 06 10	
Ruzomberok																Smer-SD 02	
Senica																KDH 02	
Skica a Holíč																Smer-SD 02 06 10 KDH 02 06	
Spálska Nová Ves																Smer-SD 06 10	
Stará Ľubovňa																SMK-MKP 10 Mest-Hid 10	
Svidník a Stropkov																Smer-SD 06 10 KDH 02 10 ĽS-HZDS 10	
Šaľa a Galanta																Smer-SD 10 ĽS-HZDS 02 SMS 06	
Šurany																SMS 06 10 ĽS-HZDS 02	
Topoľčany																SMK-MKP 02 06 10 Mest-Hid 10	
Trebišov																Smer-SD 02 06 10 ĽS-HZDS 02 06 10	
Trenčín																SMK-MKP 06 ĽS-HZDS 10	
Trenčianske Stredné Selo																ĽS-HZDS 02 06 10	
Trnava																Smer-SD 02	
Tvrdošín a Nižná																KDH 02 06 10 SMS 06 10	
Veľké Kapušany a Kráľovský Chlmec																SMK-MKP 10 Mest-Hid 10	
Veľký Krtíš																SMK-MKP 10	
Vranov nad Topľou																Smer-SD 06 10 KDH 02 10 ĽS-HZDS 10	
Zhlté Moravce																Smer-SD 10 ĽS-HZDS 02 SMS 06	
Zvolen																	
Ziar nad Hronom																	
Zilina																SMS 06 10 ĽS-HZDS 02	

Vysvetlivky: 1 – jadro územia volebných podporných, 2 – periféria územia volebných podporných

Zdroj: autor (výskum)

VÝSLEDKY

V tejto časti práce, zameranej na predstavenie najzávažnejších zistení výskumu, bude pozornosť koncentrovaná na kategorizáciu regiónov Slovenska na základe ich statusu ako jadier volebnej podpory relevantných strán existujúcich na slovenskej politickej scéne v období rokov 2002-2010. S cieľom exaktne popísať celkovú situáciu v rámci skúmanej problematiky rozšírime túto analýzu o charakteristiku regiónov z hľadiska ich postavenia ako periférií území volebnej podpory politických subjektov. Jednotlivé kategórie sú uvedené zostupne podľa početnosti.

Jadrá volebnej podpory samotného len v prípade Smeru-SD (regióny Hlohovec, Humenné, Martin, Nitra, Senica, Snina, Svidník a Stropkov, Trnava)

Za spoločnú črtu týchto regiónov možno považovať skutočnosť, že počas celého sledovaného obdobia tu dokázala vyformovať jadro svojej volebnej podpory len jedna politická strana – Smer-SD. Tieto územia sa však navzájom odlišujú vzťahom k ďalším politickým subjektom, ktoré už v týchto oblastiach neboli také úspešné ako strana Róberta Fica. V regióne *Hlohovca*, ako na začiatku desaťročia, tak aj dnes, nachádza jadro volebnej podpory Smer-SD a perifériu územia podpory ĽS-HZDS a KDH. V posledných voľbách tu identifikovala perifériu územia volebnej podpory aj SNS. Región *Humenného* na východe Slovenska je však okrem najsilnejšej strany súčasnosti veľmi dôležitý aj pre volebné preferencie KDH, ktoré tu už tradične nachádza perifériu územia volebnej podpory. Trochu prekvapivé je konštatovanie, že na základe výsledkov volieb z roku 2010 tu možno po prvýkrát identifikovať perifériu územia volebnej podpory ĽS-HZDS. Tento stav súvisí predovšetkým s veľmi výrazným poklesom volebných preferencií strany v iných častiach Slovenska, ktorý bol práve v prípade regiónu Humenného menej živelný. V regióne *Martina* bola v prípade SNS periféria územia volebnej podpory vo voľbách do NR SR v rokoch 2006 a 2010. V posledných voľbách sa región stal dôležitým z pozície periférie územia volebnej podpory pravicovo-liberálneho nováčika SaS. Región *Nitry* bol pre ĽS-HZDS spočiatku perifériou územia volebnej podpory, avšak v posledných voľbách už Nitra so svojou spádovou oblasťou nezohrávala zvlášť dôležitú úlohu vo vzťahu k tejto strane. V tých istých voľbách tu však mala jednu zo svojich periférií území volebnej podpory SNS. V regióne *Senice* počas sledovaného obdobia kontinuálne registrovali územia volebnej podpory Smer-SD a ĽS-HZDS, pričom v roku 2002 tu momentálne najsilnejšia slovenská politická strana identifikovala dokonca jedno z jadrových území voličskej podpory. V posledných voľbách tento región premietli do periférie územia svojej volebnej podpory i pravicové sily SDKÚ-DS a SaS. V regióne *Sniny* nachádzal Smer-SD počas celého desaťročia jedno z jadier svojej volebnej podpory, ktoré neustále posilňuje. Momentálne je tento severovýchodný región najsilnejším jadrom z pohľadu relatívnej podpory Smeru-SD spomedzi všetkých regiónov Slovenska. Iná politická strana, KDH, tu vo voľbách v roku 2002 a 2006 registrovala perifériu územia volebnej podpory, avšak v posledných voľbách stratil tento priestor z pohľadu preferencií kresťanských demokratov na zvýšenej relevancii. ĽS-HZDS tu pri voľbách v rokoch 2002 a 2010 rovnako identifikovala perifériu územia volebnej

podpory. Regióny *Svidníka a Stropkova* v rovnakej časti Slovenska boli v roku 2002 perifériou územia volebnej podpory Smeru-SD, avšak v nasledujúcich voľbách sa už pretransformovali na jadro jeho volebnej podpory, z hľadiska percenta volebného zisku pre túto stranu dokonca na tretie najsilnejšie vôbec. Strana V. Mečiara tu registrovala perifériu územia volebnej podpory vo voľbách v roku 2002 aj v tých posledných. Západoslovenský región *Trnavy* bol nepretržite počas celého sledovaného obdobia územím volebnej podpory len jedinej politickej strany, a to KDĽ. Zaujímavým je postupné „miznutie“ regiónu z pohľadu volebnej podpory Smeru-SD. Kým vo voľbách roku 2002 predstavoval región *Trnavy* jadro jeho volebnej podpory s vôbec druhým najvyšším relatívnym ziskom hlasov pre Smer-SD, v roku 2006 bol jeho status už len na úrovni periférie územia volebnej podpory a v posledných voľbách dokonca netvoril ani územie jeho volebnej podpory. V druhej polovici uplynulého desaťročia začal zohrávať tento priestor dôležitú úlohu aj pre SDKÚ-DS, ktorá tu identifikovala perifériu územia volebnej podpory. V roku 2006 tu ĽS-HZDS taktiež registruje územie rovnakej dôležitosti, podobne aj SaS v roku 2010.

Jadrá volebnej podpory Smeru-SD a ĽS – HZDS (regióny Bánovce nad Bebravou, Dubnica nad Váhom, Michalovce, Topoľčany, Trebišov)

V uvedených regiónoch vyformovali počas záujmovej periódy jadrá svojej volebnej podpory strany Smer-SD a ĽS-HZDS. Tieto územia však v sebe ukrývajú viacero volebno-preferenčných špecifík. Región *Bánovce nad Bebravou* získal status periférie územia volebnej podpory v prípade SNS. Pre politickú stranu KDĽ nezohráva toto územie z dlhodobejšieho hľadiska zvlášť významnú úlohu, avšak vo voľbách v roku 2006 tvorilo perifériu územia jej volebnej podpory. V regióne *Dubnice nad Váhom* ĽS-HZDS stále nachádza jedno z jadier volebnej podpory, hoci už ani tu zďaleka nedosahuje takú úroveň volebných ziskov ako v 90. rokoch či na prelome miléníí. Územie je dôležité i pre volebné preferencie Smeru-SD, ktorý tu za celé sledované obdobie evidoval zvýšenú preferenčnú podporu, v roku 2002 dokonca jadrovú. Neskôr však tento priestor vykazoval črty už „len“ periférie územia jeho volebnej podpory. Rovnako aj pre SNS znamená tento považský región stabilné územie volebnej podpory, hoci tu strana počas sledovaného obdobia nemala identifikované ani jedno z jadier svojich volebných preferencií. V prípade regiónu *Michalovce* na východe Slovenska registrujeme posilňovanie dôležitosti územia pre volebný výsledok preferenčne najsilnejšej strany Smer-SD. Mečiarova ĽS-HZDS v tejto časti krajiny postupne stráca relevanciu. Región je však dôležitý aj pre KDĽ, ktoré tu vo voľbách v rokoch 2002 a 2010 malo perifériu územia volebnej podpory. Región *Topoľčian* sa počas celého sledovaného obdobia prejavoval ako stabilné jadro volebnej podpory Smeru-SD a ĽS-HZDS. Rovnako konzistentne tu nachádzalo perifériu územia svojej podpory počas celého desaťročia aj KDĽ. SNS tu taktiež registruje od roku 2006 perifériu územia svojej volebnej podpory. Priestor na posilňovanie postavenia regiónu v preferenčnej hierarchii iných politických subjektov je momentálne (a pravdepodobne aj do budúcnosti) veľmi obmedzený, pretože spomínané strany držia tento región „pevne v rukách“. Región *Trebišova* vykazuje stabilnú relevanciu pre volebný výsledok KDĽ – za celé desaťročie

tvoril tento východoslovenský región perifériu územia jeho volebnej podpory. Zaujímavé je taktiež zistenie, že pre ĽS-HZDS predstavovalo toto územie v posledných parlamentných voľbách jedno z jadier volebnej podpory, čo súvisí najmä so skutočnosťou, že práve v tejto oblasti sa ĽS-HZDS podarilo udržať volebné preferencie oproti voľbám spred štyroch rokov na relatívne stabilnej úrovni, čo však strana pri drvinej väčšine regiónov Slovenska nedokázala a zaznamenala tak v rámci nich enormné volebné straty.

Jadrá volebnej podpory Smeru-SD, ĽS-HZDS a SNS
(regióny Čadca, Považská Bystrica, Prievidza, Púchov, Zlaté Moravce)

V týchto piatich regiónoch v západnej polovici územia Slovenska dokázali v prvej dekáde tohto milénia kreovať jadro svojej volebnej podpory strany bývalej vládnej koalície (2006-2010). Tieto územia – okrem spomínanej zhody – vykazujú isté volebno-preferenčné jedinečnosti. V regióne *Čadce* na Kysuciach nachádza mimoparlamentná ĽS-HZDS nepretržite od začiatku skúmaného obdobia jedno z jadier volebných preferencií. Pre SNS, ktorá je zo spomínaných dôvodov analyzovaná až od roku 2006, znamená tento priestor a jeho volebné preferencie rovnako najvýznamnejšiu volebnú podporu. V prípade Smeru-SD predstavoval región *Čadce* najskôr perifériu územia volebnej podpory, ktorá sa však postupom času pretransformovala na jadro. Región *Považskej Bystrice* je najdôležitejší spomedzi týchto strán pre SNS, ktorá tu od roku 2006 nachádza jadro volebnej podpory. Celkové oslabovanie preferencií ĽS-HZDS sa prejavilo aj v tomto priestore. Strana V. Mečiara tu stratila svoje preferencie práve v prospech volebného výsledku Smeru-SD. Podobné trendy boli registrované aj v ďalšom regióne z rovnakej časti Slovenska – v *Prievidzi* a jej spádovej oblasti. V regióne *Púchova* však bola v roku 2006 identifikovaná periféria územia volebnej podpory aj pre KDĽ. V posledných voľbách sa ale význam regiónu pre KDĽ oslabil. Počas celej skúmanej periódy predstavoval región *Zlatých Moraviec* stabilnú perifériu územia volebnej podpory KDĽ. ĽS-HZDS tu taktiež evidovala územie podobnej relevancie (hneď v roku 2002), avšak v nasledujúcom období význam tohto regiónu pre stranu postupne degradoval. Závažnosť regiónu z hľadiska volebnej podpory deklarovanej strane Jána Slotu (SNS) postupne upadá.

Jadrá volebnej podpory samotného len v prípade ĽS-HZDS
(regióny Nové Mesto nad Váhom, Rimavská Sobota, Rožňava, Trenčín)

Dva regióny na strednom Považí a rovnaký počet území nachádzajúcich sa na Gemeri umožnili len jednej strane vyformovať v priebehu skúmaného obdobia jedno zo svojich jadier volebnej podpory. Tieto oblasti zároveň vykazujú niekoľko špecifík volebného správania v nich žijúceho obyvateľstva, ktoré si teraz priblížime. Región *Nového Mesta nad Váhom* predstavuje pre ĽS-HZDS perifériu územia volebnej podpory, pričom vo voľbách v roku 2006 bol tento región dokonca jadrom volebnej podpory hnutia. V tejto časti stredného Považia už tradične dosahuje nadpriemerné výsledky Smeru-SD. Vo voľbách v roku 2010 tu nacionalisti (SNS) registrovali taktiež perifériu územia volebnej podpory. V regióne *Rimavskej Soboty* mala SMK-MKP perifériu územia volebnej podpory vo voľbách v roku 2002, následne však toto územie oslabilo svoje volebné postavenie z hľadiska podpory SMK-MKP. V posledných

voľbách sa región stal územím volebnej podpory konkurenta strany Pála Csákyho – Mostu-Híd. Veľmi prekvapivé však je, že vo voľbách v roku 2010 tu nachádza jadro volebnej podpory ĽS-HZDS. Táto situácia je spôsobená problémami a obrovskými volebnými prepadmi strany Vladimíra Mečiara v tradičných jadrách jej volebnej podpory najmä na Považí, Kysuciach a Hornej Nitre. Tento stav je prejavom totálnej straty regionálnej voličskej identity ĽS-HZDS vo voľbách v roku 2010. Región *Rožňavy* na Gemeri je charakteristický neutrálnym postavením z hľadiska periférie či jadra územia volebných preferencií politických strán. Za prvú dekádu nového milénia sa tento priestor prejavil ako územie volebnej podpory len raz, ale o to prekvapivejšie. Stalo sa tak až v roku 2010, keď na základe výsledkov parlamentných volieb tu identifikovala jadro volebnej podpory ĽS-HZDS. V *Trenčíne* a jeho spádovom území registrovala ĽS-HZDS celé uplynulé desaťročie (a takisto aj v deväťdesiatych rokoch) jedno z jadier volebnej podpory. Pre KDĽK bol tento priestor, predstavujúci perifériu územia jeho dlhodobej volebnej podpory, synonymom stability. Vo voľbách 2002 bol región perifériou územia volebnej podpory aj pre Smer-SD, následne jeho význam pre túto stranu upadol. V posledných voľbách sa tento priestor vykryštalizoval ako územie volebnej podpory rovnakej relevancie aj pre pravicové strany SDKÚ-DS a SaS.

Jadrá volebnej podpory SMK-MKP a Mostu-Híd (regióny Dunajská Streda, Komárno, Štúrovo, Veľké Kapušany a Kráľovský Chlmec)

V prípade uvedených regiónov na juhu krajiny pozdĺž slovensko-maďarskej štátnej hranice, sú zistenia veľmi jednoznačné. Územia svojej volebnej podpory tu má dlhodobo strana maďarskej menšiny SMK-MKP a najnovšie aj jej hlavný konkurent Most-Híd (v regióne *Dunajskej Stredy* ide o stabilné jadrá). Žiadne iné politické sily tu za celé analyzované obdobie nenašli čo i len perifériu územia volebnej podpory. Vzhľadom na národnostné zloženie obyvateľstva týchto území a jeho špecifické volebné správanie nemožno v budúcnosti očakávať iné trendy ako deklaráciu podpory jednému či druhému uvedenému politickému subjektu. Nepredpokladáme zvýšenie volebnej relevancie pre akékoľvek iné politické zoskupenie, ktoré by nedisponovalo dôslednou menšinovou politikou obhajujúcou záujmy Maďarov žijúcich na Slovensku. V regióne *Komárna* nezaznamenala SMK-MKP v posledných parlamentných voľbách už jadro, ale len perifériu územia volebnej podpory. Môžeme teda predpokladať, že región Komárna reagoval oveľa razantnejšie na nástup nového konkurenta v otázke politiky maďarskej menšiny, strany Most-Híd, a to na úkor SMK-MKP. Podobné závery možno vysloviť aj v prípade regiónu *Štúrova*. Región *Veľkých Kapušian a Kráľovského Chlmca* napriek vysokej priestorovej koncentrácii maďarského etnika vykazoval v rokoch 2002 a 2006 „len“ status periférie územia volebnej podpory SMK-MKP. V posledných voľbách v roku 2010 však aj tento región tvoril jadro volebnej podpory nielen spomínanej politickej strany, ale súčasne aj jej konkurenta – strany Most-Híd.

Jadrá volebnej podpory samotného len v prípade KDĽK (regióny Dolný Kubín, Poprad, Prešov)

Uvedené regióny sú charakteristické tým, že v sledovanej perióde v nich registroval jedno z jadier volebnej podpory len jeden politický subjekt, a to

KDH. Napriek tejto spoločnej črte je zároveň nevyhnutné uvedomiť si aj volebno-preferenčnú špecifickosť týchto území. Región *Dolného Kubína* predstavuje jedno z jadier volebnej podpory KDH, čo platilo počas celého sledovaného obdobia. Naopak, tento región stráca volebnú dôležitosť pre strany Smer-SD a SNS, ktoré tu v súčasnosti nedokážu vytvoriť územia volebnej podpory, hoci pred niekoľkými rokmi to bolo inak. Za najväčšie prekvapenie v prípade tohto nadpriemerne religiózneho územia možno považovať skutočnosť, že perifériu územia volebnej podpory tu najnovšie nachádza aj liberálna SaS. *Poprad* s jeho spádovým územím je dôležitý najmä pre volebný výsledok KDH, ktoré tu od roku 2006 má jadro volebnej podpory. Iná kresťansko-demokratická pravicová sila, SDKÚ-DS, tu už dlhodobo nachádza perifériu územia volebnej podpory a tento trend platí dodnes. Rovnako tak centrum *Šariša* s jeho zázemím už dlhodobo funguje ako jadro volebnej podpory KDH. Iná pravicová strana, SDKÚ-DS, nachádzala dlhé roky v tomto priestore perifériu územia volebnej podpory, avšak výsledok posledných volieb a ich regionálny obraz odhalili, že pre SDKÚ-DS v týchto voľbách nebol región Prešova jedným z kľúčových území volebnej podpory.

Jadrá volebnej podpory KDH a Smeru-SD (regióny Bardejov, Skalica a Holíč, Stará Ľubovňa)

V politických debatách sa diskutuje o možnej povolebnej spolupráci pravicovej KDH a Ficovho Smeru-SD. V rámci územia Slovenska boli identifikované tri regióny, v ktorých tieto politické sily dokázali počas minulého desaťročia vyformovať jedno z jadier volebnej podpory. Spomínané územia však disponujú aj ďalšími volebno-preferenčnými jedinečnosťami. *Bardejov* a jeho spádová oblasť predstavoval počas obdobia rokov 2002-2010 jedno zo stabilných jadier volebnej podpory KDH. Možno ho preto označiť za strategicky významné územie pre volebné preferencie tohto hnutia. Druhým politickým subjektom, pre ktorý má tento región v poslednom období vysokú hodnotu z pohľadu volebných preferencií, je už spomínaný Smer-SD. Táto strana tu registrovala vo voľbách v roku 2006 jedno z jadier volebnej podpory, pri nasledujúcich voľbách sa však pretransformovalo na perifériu územia volebnej podpory. V regiónoch *Skalice a Holíča* v západnom cípe Slovenska má dlhodobo stabilné postavenie okrem KDH aj Dzurindova SDKÚ-DS, ktorá tu registruje už dlhé roky perifériu územia volebnej podpory. Najnovšie – na základe výsledkov posledných uskutočnených volieb – prejavuje rovnaký vzťah k tomuto územiu aj neoliberálna SaS. V roku 2002 však tieto regióny predstavovali dokonca jedno z jadier volebnej podpory Smeru-SD, následne však oblasť stratila pre Smer-SD významnejšiu hodnotu. V regióne *Starej Ľubovne* registrovalo KDH jadro volebnej podpory najmä v prvej polovici analyzovaného obdobia (v rokoch 2002 a 2006), pričom Smer-SD ho tu nachádza v súčasnosti (2006 a 2010). Vo voľbách v rokoch 2002 a 2010 sa táto časť Slovenska vykryštalizovala aj ako periféria územia volebnej podpory ĽS-HZDS.

Jadrá volebnej podpory samotnej len v prípade SaS (regióny Banská Bystrica a Liptovský Mikuláš)

Za sledované obdobie ôsmich rokov dokázala v týchto stredoslovenských regiónoch vytvoriť jedno zo svojich jadier len liberálna SaS. *Banská Bystrica*

s jej zázemím je pre novovzniknutú pravicovo-liberálnu stranu z hľadiska volebných preferencií absolútne najdôležitejšia. Územie volebnej podpory tu dlhodobo vykazuje i ďalšia pravicová strana, SDKÚ-DS. Vo voľbách 2002 tu bola jedna z periférií území volebnej podpory Smeru-SD, v prípade SNS o štyri roky neskôr. Pri regióne *Liptovského Mikuláša* evidujeme nárast dôležitosti tohto priestoru pre pravicové politické strany, kontinuálny význam pre SNS a pokles relevancie pre Smer-SD.

Jadrá volebnej podpory KDĽK a SNS (regióny Ružomberok, Tvrdošín a Nižná)

Uvedené regióny severného Slovenska navzájom spája ich špecifický vzťah ku KDĽK a SNS. V *dolnom Liptove* iné politické subjekty za prvú dekádu 21. storočia ani raz nemali územie volebnej podpory. Priestor je teda nanajvýš dôležitý pre volebné výsledky kresťanských demokratov a nacionalistov. Región *Tvrdošína a Nižnej* na Orave je cenný aj pre ĽS-HZDS, ktorá tu dlhodobo registruje perifériu územia volebnej podpory.

Jadro volebnej podpory SDKÚ-DS a SaS (región Bratislava)

Región *hlavného mesta Slovenska* je dlhodobo známy svojimi pravicovými volebnými preferenciami. Územie je kľúčové pre dva politické subjekty, a to SDKÚ-DS a najnovšie aj SaS. Prvá menovaná strana tu v sledovanom období vždy mala svoje jadro volebnej podpory, dokonca jej jediné v rámci celého Slovenska. Sloboda a Solidarita tu – zatiaľ v jej jediných voľbách – nachádza taktiež jadro volebnej podpory. Okrem toho má na Slovensku i ďalšie dve, čo značí, že volebné preferencie SDKÚ-DS sú ešte výraznejšie priestorovo koncentrované než volebné zisky SaS.

Jadro volebnej podpory Smeru-SD a SNS (región Brezno)

V regióne *Brezna* okrem Smeru-SD žiadna iná politická strana v období rokov 2002-2010 kontinuálne neevidovala ani jadro a ani perifériu územia volebnej podpory. Pre stranu Róberta Fica tento priestor akoby postupom času strácal dôležitosť, to isté možno povedať aj v prípade SNS (status regiónu sa „zmenil“ z jadra na perifériu územia volebnej podpory týchto politických subjektov). Zaujímavé je taktiež definovanie tohto priestoru ako periférie územia volebnej podpory SaS v posledných parlamentných voľbách.

Jadro volebnej podpory ĽS-HZDS a SNS (región Žilina)

Jadro volebnej podpory dlhodobo drží v Žiline a jej spádovej oblasti Slotova SNS, ktorej preferencie však v tejto časti Slovenska medzi rokmi 2006 a 2010 rapídne poklesli. Územie sa postupom času stáva čoraz menej zaujímavým z pohľadu volebných ziskov ĽS-HZDS. Vo voľbách do NR SR uskutočnených v roku 2010 tu strana Smer-SD registrovala perifériu územia volebnej podpory.

Jadro volebnej podpory Smeru-SD, KDĽK a ĽS-HZDS
(región Vranov nad Topľou)

Región *Vranova nad Topľou* nadobúdala z hľadiska preferencií strany Róberta Fica dôležitosť a stal sa jedným z jadier jej volebnej podpory. Pre KDĽK

dnes predstavuje tento priestor taktiež jadro volebnej podpory (rovnako ako v roku 2002), zatiaľ čo v roku 2006 región vykazoval „len“ črty periférie územia volebnej podpory hnutia. V prípade ĽS-HZDS je väzba na toto územie veľmi nestála – pozícia regiónu sa smerom k volebným preferenciám strany mení od volieb k voľbám.

Jadro volebnej podpory KDH, ĽS-HZDS a SNS (región Námestovo)

Tento *oravský región* je už tradične kľúčový pre volebné preferencie KDH. Za poslednú dekádu tu bolo možné identifikovať jadro volebnej podpory tohto hnutia, a to vždy jadro s vôbec najvyššími volebnými preferenciami KDH v rámci Slovenska. Taktiež pre ĽS-HZDS i SNS znamenal tento priestor vo voľbách v roku 2006 jedno z jadier volebnej podpory, avšak toto územie v prípade uvedených dvoch politických strán postupne stráca relevanciu. Smer-SD mal v regióne Námestova perifériu územia volebnej podpory vo voľbách v roku 2010.

Regióny bez statusu jadra volebnej podpory politickej strany (regióny Košice, Levice, Lučenec, Nové Zámky, Piešťany, Spišská Nová Ves, Šaľa a Galanta, Veľký Krtíš, Zvolen, Ziar nad Hronom)

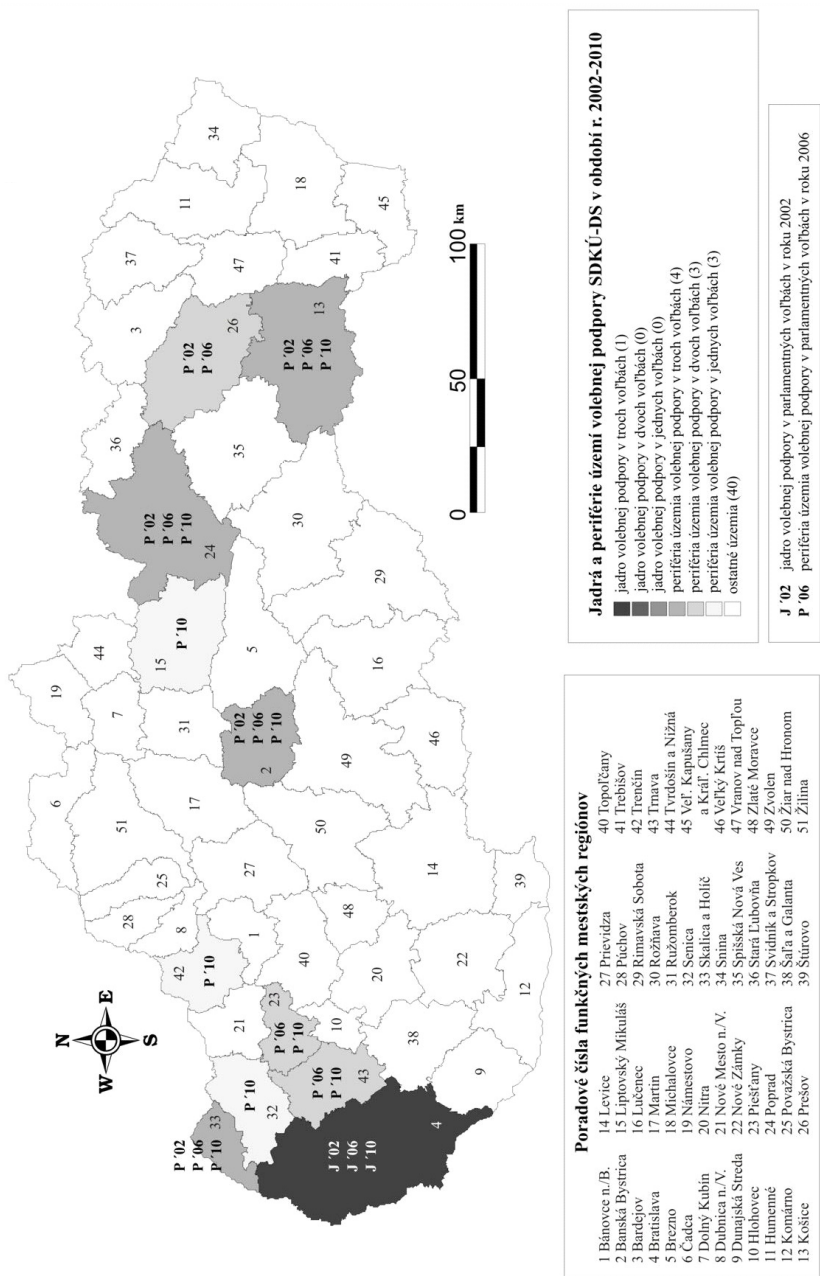
V závere analýzy výsledkov si predstavíme tie regióny, ktoré si počas minulej dekády dokázali udržať pozíciu územia bez najvyššej relevancie voči hlavným politickým silám na Slovensku. Jadrá volebnej podpory politických strán v týchto regiónoch identifikované neboli, avšak územia zohrávajú taktiež dôležitú úlohu pre konečný volebný úspech politických subjektov, najmä z pozície periférie ich volebnej podpory. Iba jeden z celkovo 51 regiónov Slovenska si pravdepodobne vďaka svojim sociálno-ekonomickým predispozíciám zachoval status „politicky nevyhraneného“ územia (t. j. za celé sledované obdobie v ňom nebolo identifikované ani jadro a ani periféria volebnej podpory ktorejkoľvek z rozhodujúcich politických strán).

Jedinú zásadnejšiu relevanciu vzhľadom na volebné preferencie politických strán predstavuje centrum východného Slovenska so svojím zázemím len vo vzťahu k SDKÚ-DS. Pre tento politický subjekt je región *Košíc* už tradične územím zvýšených volebných preferencií, hoci stabilne len perifériou územia volebnej podpory a nie jeho jadrom. Vo voľbách 2010 tu preferenčne bodovala aj nová pravicovo-liberálna strana SaS, pre ktorú Košice so spádovým regiónom znamenajú taktiež perifériu územia volebnej podpory. Región *Levíc* v dolnom Tekove, sa stal v prípade volieb v roku 2010 perifériou územia volebnej podpory novej politickej strany Most-Híd, nie však jeho jadrom. Región *Lučenca* (Novohrad) prekvapuje tým, že v posledných sledovaných voľbách tu bola periféria územia volebnej podpory ĽS-HZDS. Táto preferenčná abnormalita je zapríčinená najmä prudkým tempom poklesu volebných preferencií tejto strany v iných častiach Slovenska a naopak menej závažnou stratou volebných hlasov ĽS-HZDS práve v tejto územnej jednotke. V regióne *Nových Zámkov* bolo územie volebnej podpory akejkoľvek strany od roku 2002 identifikované dokonca len raz, a to v prípade posledných volieb z roku 2010, keď sa ním stalo pre novovytvorenú stranu obhajujúcu najmä záujmy maďarskej menšiny – Most-Híd. Problematika jadier volebnej podpory

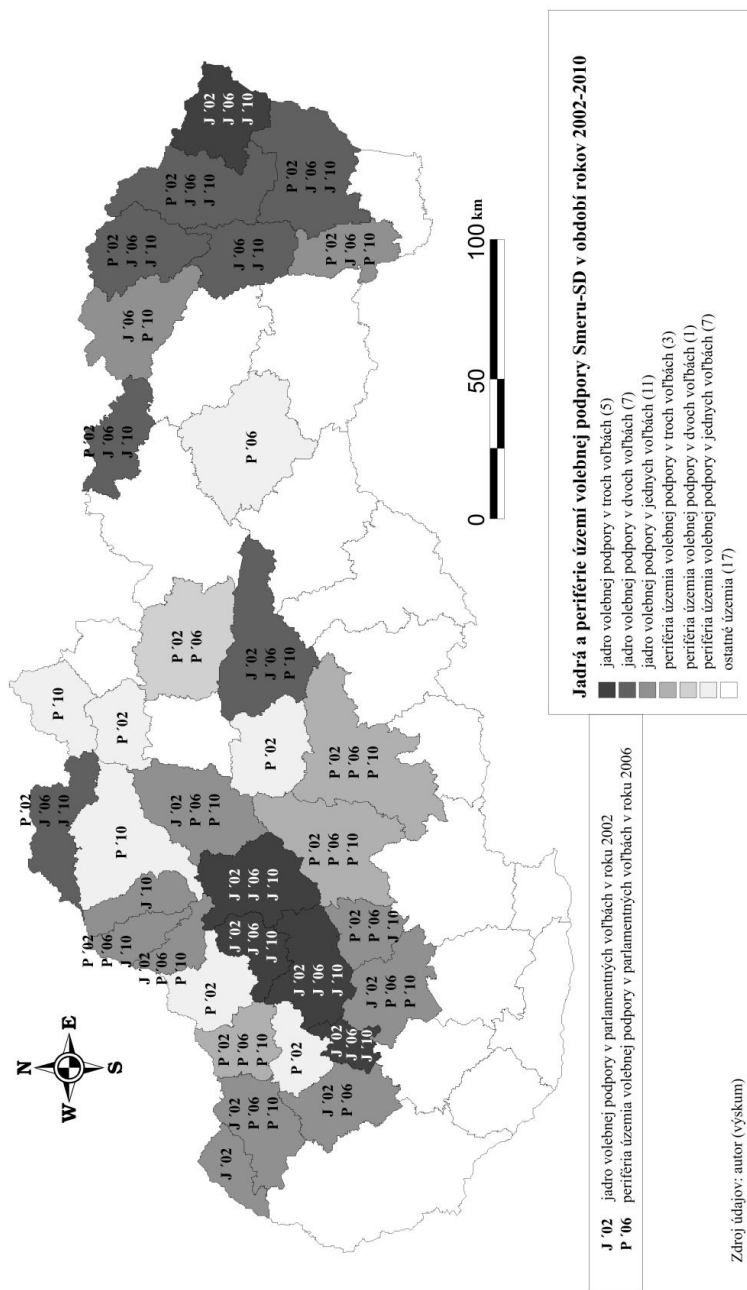
hlavných politických strán v tomto priestore úzko súvisí s koncentráciou zmiešaného slovensko-maďarského etnika žijúceho na tomto území. Región *Piešťan* na západnom Slovensku sa javí z hľadiska politickej podpory pre jednotlivé strany ako veľmi dôležitý, pretože tu v sledovanom období nachádza územie volebnej podpory až šesť politických subjektov, čo nemožno deklarovať v prípade žiadneho iného regiónu Slovenskej republiky. Najstabilnejší vzťah k tomuto územiu vykazovali strany ĽS-HZDS a KDH, v prípade ktorých znamenal tento priestor dlhodobú perifériu územia ich volebnej podpory. Za posledné dvoje voľby tu nachádzajú územie rovnakej dôležitosti aj SDKÚ-DS a SNS. Smer-SD je stranou, ktorá spočiatku v tomto priestore mala perifériu územia volebnej podpory. Piešťany so svojou spádovou oblasťou predstavujú perifériu územia volebnej podpory aj pre Sulíkovu SaS.

V regióne *Spišskej Novej Vsi* sa teší najstabilnejšej pozícii KDH, ktoré tu nachádza nepretržite od roku 2002 perifériu územia volebnej podpory. Pre strany Smer-SD a SNS bola táto časť Slovenska perifériou územia volebnej podpory vo voľbách 2006 a pre ĽS-HZDS oblasťou rovnakého významu v posledných parlamentných voľbách. Región *Šale a Galanty* na juhozápade Slovenska je zaujímavý najmä z pohľadu voliárskej podpory dvoch strán zdôrazňujúcich menšinovú politiku – SMK-MKP a Mostu-Híd. Prvá menovaná strana registrovala v tomto regióne počas celého uplynulého desaťročia, s výnimkou posledných volieb, perifériu územia volebnej podpory. Naopak, práve vo voľbách v roku 2010 zohrával tento región významnú úlohu pre volebné preferencie konkurenčnej strany Most-Híd, ktorá tu mala jednu z periférií území volebnej podpory.

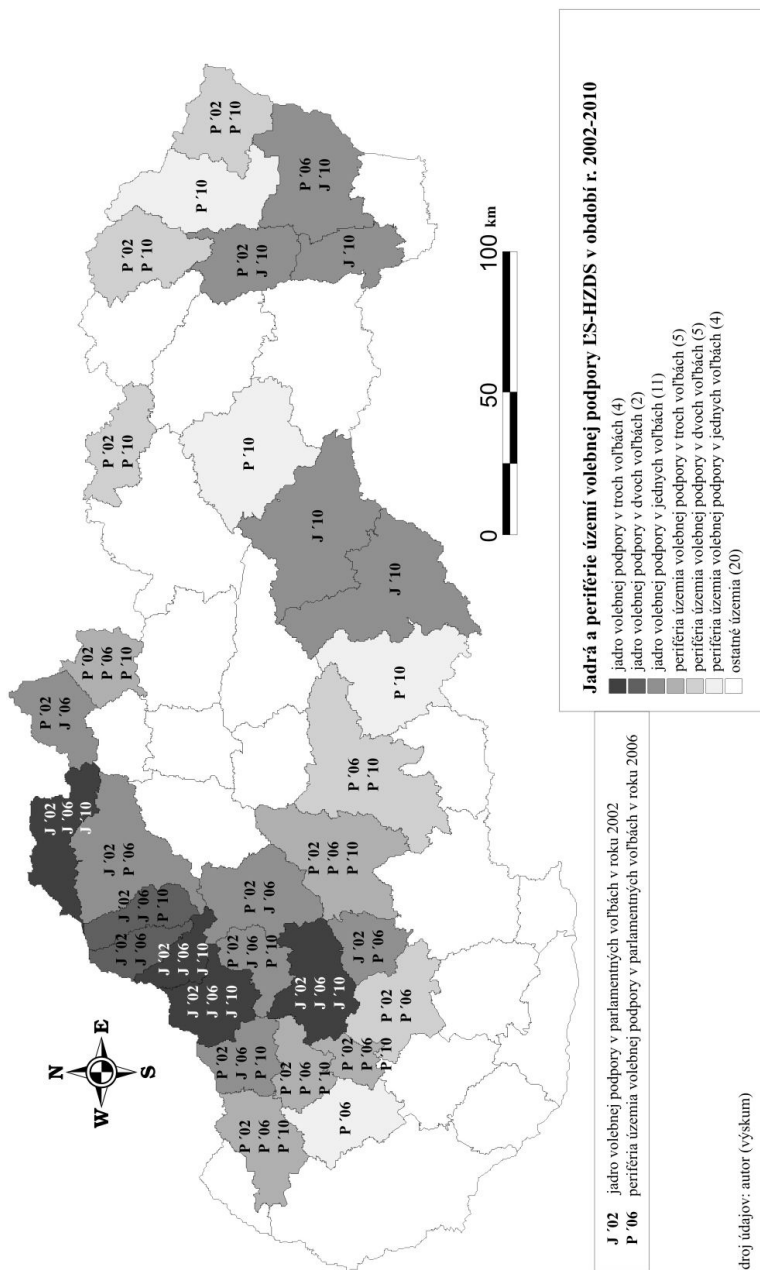
Región *Veľkého Krtíša*, zasahujúci do Novohradu a Hontu, je v rámci Slovenska z hľadiska podpory politických strán úplne jedinečný. Jeho špecifickosť spočíva v tom, že za celé sledované obdobie ako jediný netvoril jadro a ani perifériu územia volebnej podpory akejkoľvek z predmetných politických strán. Odpoveď na túto „volebno-preferenčnú záhadu“ možno hľadať predovšetkým v charaktere zloženia obyvateľstva tohto regiónu, ktoré sa prejavuje v porovnaní s ostatnými regiónmi v rovnomernejšom („neutrálnejšom“) rozložení hlasov medzi jednotlivé politické strany, t. j. nižším stupňom koncentrácie hlasov v prospech niektorého z politických subjektov. V regióne *Zvolena* v centrálnej časti Slovenska nachádzajú perifériu územia volebnej podpory vládne strany predchádzajúceho volebného obdobia – Smer-SD od roku 2002 a SNS a ĽS-HZDS od roku 2006. Pri posledných parlamentných voľbách tu bola identifikovaná periféria územia volebnej podpory aj v prípade liberálnej SaS. Susedný región *Žiaru nad Hronom* sa počas celého sledovaného obdobia prejavoval ako stabilná periféria územia volebnej podpory strán vládnej koalície rokov 2006-2010 – Smeru-SD, SNS a ĽS-HZDS.

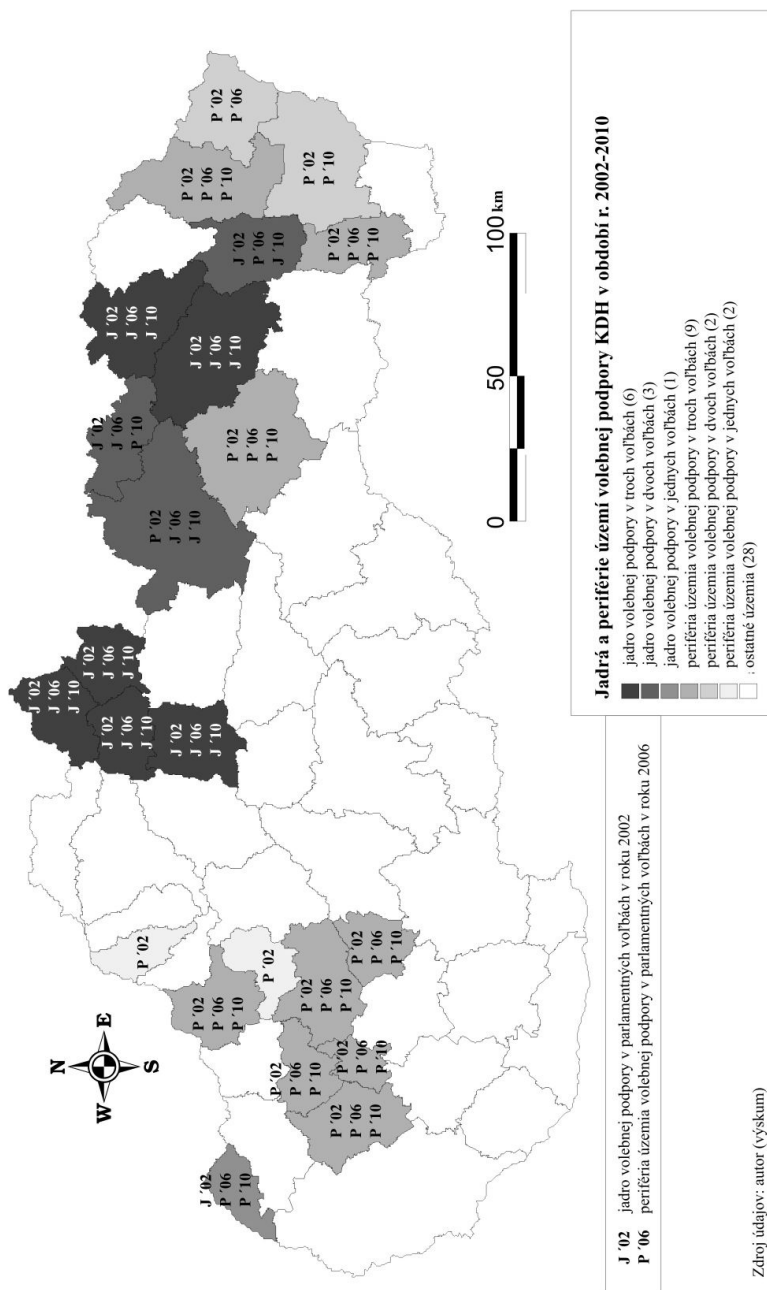
Obr. 1. Jadrá a periférie území volebnej podpory SDKÚ-DS v parlamentných voľbách v období rokov 2002-2010

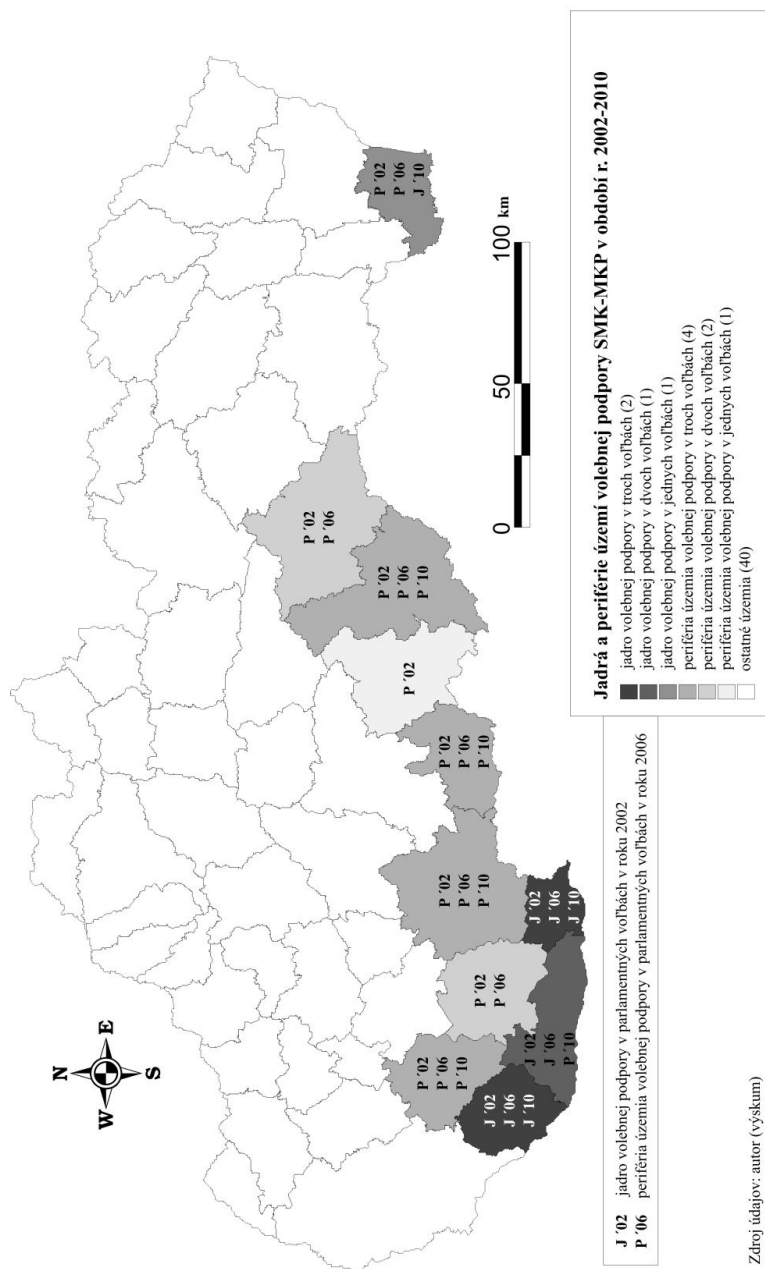
Obr. 2. Jadrá a periférie územia volebnej podpory Smeru-SD v parlamentných voľbách v období rokov 2002-2010

Obr. 3. Jadrá a periférie území volebnej podpory ES-HZDS v parlamentných voľbách v období rokov 2002-2010

Obr. 4. Jadrá a periférie územia volebnej podpory KDH v parlamentných voľbách v období rokov 2002-2010

Obr. 5. Jadrá a periférie územia volebnej podpory SMK-MKP v parlamentných voľbách v období rokov 2002-2010

Zoznam použitých skratiek politických strán

HZDS – Hnutie za demokratické Slovensko

KDH – Kresťanskodemokratické hnutie

ĽS-HZDS – Ľudová strana – Hnutie za demokratické Slovensko

PSNS – Pravá Slovenská národná strana

SDK – Slovenská demokratická koalícia

SDKÚ – Slovenská demokratická a kresťanská únia

SDKÚ-DS – Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana

SaS – Sloboda a Solidarita

Smer-SD – Smer – Sociálna demokracia

SMK-MKP – Strana maďarskej koalície – Magyar Koalíció Pártja

SNS – Slovenská národná strana

ZÁVER

Poznanie území volebnej podpory, ich priestorovej lokalizácie a miery časovej stability zohráva pre jednotlivé strany veľmi dôležitú úlohu. Politický subjekt, ktorý pozná rozmiestnenie svojich volebných preferencií a vie presne identifikovať regióny so svojou výraznejšou i marginálnou volebnou podporou, môže na základe takýchto informácií zvoliť v daných voľbách najvhodnejšiu volebnú stratégiu, efektívne využívať zdroje vyčlenené na volebnú kampaň a v konečnom dôsledku maximalizovať svoj volebný výsledok.

Cieľom tejto štúdie bolo zhodnotiť stav území volebnej podpory hlavných politických subjektov existujúcich na slovenskej politickej scéne za takmer celé posledné desaťročie. Špecifikom tejto analýzy bola orientácia na samotné regióny, nie teda primárne na politické strany. Charakterizovanie jednotlivých regiónov z hľadiska ich dôležitosti pre rozhodujúce politické sily bolo elementárnou ambíciou predstaveného príspevku, ktorý priniesol niekoľko zaujímavých zistení. Z týchto dôvodov bola využitá metóda identifikácie území volebnej podpory od Jehličku a Sýkoru (1991), priestorovými jednotkami boli funkčné mestské regióny vyčlenené na Slovensku Bezákom (2000).

Analyzované regióny sa navzájom výrazne líšia počtom jadier i periférií území volebnej podpory, ktoré boli v rámci nich od roku 2002 identifikované. Kým napríklad región Piešťan vykazoval z hľadiska územia volebnej podpory vzťah až ku šiestim politickým subjektom, Veľký Krtíš so svojou spádovou oblasťou nebol za takmer celé desaťročie z hľadiska volebnej podpory významnejší ani pre jednu politickú stranu. Regióny dôležité pre širšie spektrum politických strán sa nachádzajú najmä na západe a severe Slovenska, kým regióny akoby nezaujímavé pre väčšinu politických subjektov sú lokalizované najmä na juhu krajiny. Ďalším komparatívnym kritériom, ktorým sa vzájomne jednotlivé regióny odlišujú, je časová stabilita, resp. variabilita volebnej podpory regiónov prezentovaná smerom k jednotlivým politickým subjektom. Len deväť z celkovo päťdesiatjedem regiónov si dokázalo počas celého sledovaného obdobia zachovať rovnaké postavenie z hľadiska ich významnosti

smerom k politickým stranám, pričom išlo najmä o regióny nachádzajúce sa v juhozápadnej časti Slovenska. Táto skutočnosť vypovedá predovšetkým o tom, že väčšina regiónov je schopná reagovať na politické turbulencie odohrávajúc sa vo veľkej politike, zatiaľ čo tie ostatné prejavujú jasnú dlhodobú politickú profiláciu z hľadiska ich volebných preferencií. Zaujímavým je taktiež zistenie, že len štyri regióny boli počas celej skúmanej periódy jadrovými pre určité politické strany (Bratislava – SDKÚ-DS a SaS, Dunajská Streda – SMK-MKP a Most-Híd, Štúrovo – SMK-MKP a Most-Híd, Ružomberok – KDH a SNS), pričom ostatné strany tu za celé desaťročie neidentifikovali ani len perifériu územia svojej volebnej podpory. Zároveň však z týchto regiónov ani jeden nevykazoval jadrovú podporu len jednému politickému subjektu, vždy bol jadrovým pre dve politické strany. Svedčí to najmä o tom, že v súčasnosti neexistuje na Slovensku taký región, ktorý by zohrával kľúčovú úlohu len pre ambície jedného politického subjektu.

Veľmi zaujímavý je taktiež pohľad z pozície samotných politických strán. Vyšší počet území volebnej podpory deklarujú najmä politické strany s nižším stupňom koncentrácie svojej volebnej podpory disponujúce aktuálnou resp. minulosťou popularitou u veľkej časti obyvateľstva (Smer-SD a ĽS-HZDS). Naopak, nižší počet jadier vlastnej podpory registrujú tie politické sily, ktoré vykazujú vyšší stupeň priestorovej koncentrácie svojich preferencií a ktoré sú výrazne viazané na určitú skupinu populácie (napríklad SDKÚ-DS/SaS – vysokoškolsky vzdelané obyvateľstvo – Bratislava – mestské prostredie alebo SMK-MKP/Most-Híd – maďarské etnikum – juh Slovenska – vidiecke prostredie). Najmenšie výkyvy z hľadiska dôležitosti jednotlivých regiónov pre svoje volebné výsledky deklarovalo v rámci analyzovaného obdobia KDH, naopak najväčšie ĽS-HZDS. V prípade KDH je tento stav spôsobený najmä priestorovou stabilitou jeho elektorátu, u ĽS-HZDS možno hľadať príčiny tejto situácie najmä v prudkom poklese volebnej podpory strany v jej tradičných voličských „baštách“ a následné objavenie sa netradičných jadier jej volebnej podpory.

Najväčším prínosom uskutočneného výskumu však bezpochyby ostáva samotné identifikovanie aktuálnych jadier a periférií území volebnej podpory hlavných politických strán pre každý región na území Slovenska. Vytvorila sa tým mozaika regiónov na základe ich väzieb na jednotlivé politické subjekty prinášajúca množstvo zaujímavých volebno-geografických informácií, ktoré môžu byť pre samotné strany efektívne využiteľné pri budúcich politických súbojoch.

LITERATÚRA

- BARÁTH, J., SZÖLLÖS, J., ČERNÁK, P. (1995). *Analýza stability územia volebnej podpory vybraných politických strán (na základe výsledkov volieb 1990, 1992 a 1994)*. *Geografický časopis*, 47, 247-259.
- BEZÁK, A. (2000). *Funkčné mestské regióny na Slovensku*. Geographia Slovaca, 15. Bratislava (Geografický ústav SAV).
- BODMAN, A. R. (1985). The regional trends in electoral support in Britain, 1950-1983. *The Professional Geographer*, 37, 288-295.
- BURGHARDT, A., F. (1964). The basis of support for political parties in Burgenland. *Annals of the Association of American Geographers*, 54, 372-90.

- BÚTORA, M., MESEŽNIKOV, G., BÚTOROVÁ, Z. (1999). *Kto? Prečo? Ako? Slovenské voľby '98*. Bratislava (Inštitút pre verejné otázky).
- GYÁRFÁŠOVÁ, O. (2003). Volebné správanie. In Mesežnikov, G., Gyárfášová, O., Kollár, M., eds. *Slovenské voľby 2002 – výsledky, dôsledky, súvislosti*. Bratislava (Inštitút pre verejné otázky), pp. 107-128.
- GYÁRFÁŠOVÁ, O., KRIVÝ, V., VELŠIC, M. (2001). *Krajina v pohybe. Správa o politických názoroch a hodnotách ľudí na Slovensku*. Bratislava (Inštitút pre verejné otázky).
- JEHLIČKA, P., SÝKORA, L. (1991). Stabilita regionální podpory tradičních politických stran v českých zemích. *Sborník České geografické společnosti*, 96, 81-95.
- KOPEČEK, L. (2007). *Politické strany na Slovensku 1989 až 2006*. Brno (Centrum pro studium demokracie a kultury).
- KRIVÝ, V. (1999). Územné celky a skupiny obcí v parlamentných voľbách 1998. *Sociológia*, 31, 51-85.
- KRIVÝ, V. (2003). Volebné výsledky a trendy. In Mesežnikov, G., Gyárfášová, O., Kollár, M., eds. *Slovenské voľby '02. Výsledky, dôsledky, súvislosti*. Bratislava (Inštitút pre verejné otázky), pp. 61-106.
- KRIVÝ, V., FEGLOVÁ, V., BALKO, D. (1996). *Slovensko a jeho regióny – sociokultúrne súvislosti volebného správania*. Bratislava (Nadácia Médiá).
- KYLOUŠEK, J., PINK, M. (2007). Electoral support for the Communist Party of Bohemia and Moravia in parliamentary elections in the Czech Republic after 1990. *European Electoral Studies*, 2, 149-163.
- RUMLEY, D., MINGHI, J., V. (1977). A geographic framework for the study of the stability and change of urban electoral patterns. *Journal of Economic & Social Geography*, 68, 177-182.
- SZÖLLÖS, J. (2000). Stabilita volebnej podpory vybraných politických strán a ich zoskupení na Slovensku v rokoch 1990-1998. *Geografický časopis*, 52, 243-267.
- SZÖLLÖS, J. (2006). Regióny volebnej podpory vybraných politických strán v parlamentných voľbách 1998, 2002 a 2006. *Geografická revue*, 2, 650-669.
- ŠÚ SR (2002). *Výsledky hlasovania vo voľbách do NR SR, 20.-21. september 2002. Výsledky hlasovania podľa obcí*. Bratislava (Štatistický úrad Slovenskej republiky).
- ŠÚ SR (2006). *Výsledky hlasovania vo voľbách do NR SR, 17. jún 2006. Výsledky hlasovania podľa obcí*. Bratislava (Štatistický úrad Slovenskej republiky).
- ŠÚ SR (2010). *Výsledky hlasovania vo voľbách do NR SR, 12. jún 2010 (2010). Výsledky hlasovania podľa obcí*. Bratislava (Štatistický úrad Slovenskej republiky).
- VLČKOVÁ, V. (1995). *Geografické aspekty výsledkov volieb do SNR a Národnej rady SR (1990, 1992, 1994)*. Bratislava (Nadácia Elita).

Martin Plešivčák

POSITION OF SLOVAK REGIONS IN THE LIGHT OF ELECTORAL SUPPORT FOR PARTIES IN THE PARLIAMENTARY ELECTIONS HELD BETWEEN 2002 AND 2010

It is very important for each political party to know the spatial dimension of its electoral support. A political party which is conscious of the territorial distribution of its voter preferences and can identify regions of both considerable and marginal political support resulting from different voter decisions is able to choose a most advantageous electoral strategy at particular elections, to apply the campaign financial resources in the most economical way and finally to maximize its electoral gain.

The prime goal of this study was to assess the state of areas of electoral support concerning the main political parties existing on the Slovak political scene in recent decade.

The analysis has been oriented to individual regions, not primarily to political parties. Characterization of regions according to their electoral relevance for crucial political forces was the elementary ambition of this contribution that has brought some interesting findings. For this purpose, a method for recognizing the core and peripheral areas of electoral support developed by Jehlička and Sýkora (1991) has been used. Spatial units have been represented by the functional urban regions identified in Slovakia by Bezák (2000).

The studied regions are considerably different from each other in number of areas of electoral support that have been identified within them since 2002. Whereas the region of Piešťany has shown a relationship to six political parties in terms of electoral support area, that of Veľký Krtíš and its regional hinterland stood out for no political party in terms of electoral support for the whole of the last decade. Regions important for a wider scale of political subjects are mostly in western and northern Slovakia, whereas territories outside any remarkable political party's interest are mainly in the south. The next comparative criterion that distinguishes particular regions from each other is the stability or volatility over time of regional electoral support presented towards individual political parties. Only nine of the fifty-one regions have been able to retain the same position in terms of their electoral importance for political forces all along (regions located in the south-west of Slovakia). This actuality reveals that most regions are capable of reacting to political turbulence taking place in nationwide politics, whereas the remaining ones follow a clear long-term political pattern in terms of their electoral preferences. Interesting is also the find that only four regions have been cores for certain political parties all along (Bratislava – SDKÚ-DS and SaS, Dunajská Streda – SMK-MKP and Most-Híd, Štúrovo – SMK-MKP and Most-Híd, Ružomberok – KDH and SNS), whereas other political subjects have not had any area of their electoral support located in those regions for the whole period. At the same time, none of these regions indicate core support for only one political party, but they have always been cores for two political subjects. It gives evidence of that no region within Slovakia plays a crucial role for only one party's ambitions.

The view from the position of particular political parties is also interesting. A greater number of areas of electoral support is mainly shown by political parties with a lower degree of concentration of their electoral support enjoying present or past popularity among a great number of voters (Smer-SD and ĽS-HZDS). On the contrary, a low number of cores of electoral support is recorded by those political parties that show a higher degree of spatial concentration of votes acquired at elections and that are very closely joined to a particular group in the population (for example SDKÚ-DS/SaS – higher educated population – Bratislava – urban areas, or SMK-MKP/Most-Híd – Hungarian ethnic minority – southern Slovakia – rural areas). The least fluctuation in terms of importance of particular regions for election outcomes all along has been shown by KDH; ĽS-HZDS has had a bigger one. In the case of KDH that situation was mainly caused by the territorial stability of its electorate and for ĽS-HZDS the reason is probably a rapid decline of electoral support in traditional electoral hubs and the consequently emergence of untypical cores of its electoral support.

Identification of the actual core and peripheral areas of electoral support of the main political parties for each region in Slovakia remains the greatest achievement of the survey. It has created a mosaic of regions according to their links to particular political parties bringing a great number of interesting electoral geographical finds that could be appropriately used by individual political parties in future political struggles.

